

Kære studenter!

Lige i øjeblikket florerer der en video på de sociale medier ved navn *The DNA Journey*. I har måske set den, mens I som en overspringshandling smuttede en tur på facebook under eksamenslæsningen. Videoen er en reklame for rejseportalen Momondo, men den er opbygget som om den var en lille dokumentar om en gruppe mennesker, der først fortæller om, hvor de kommer fra, og derefter får tilbudt at få lavet en analyse af deres DNA for at afgøre, hvilke gener de har i sig, og hvor disse gener typisk stammer fra. Det viser sig, at franskmændene, der ikke bryder sig om briter, naturligvis har britiske aner, at englænderen, der ikke er kommet sig over 2. verdenskrigs afsky for tyskere, er 5 % tysk, og at fyren fra Bangladesh har masser af indisk og pakistansk arvemasse. De fleste har faktisk gener, der kan spores til det meste af verden. Opdagelsen gør et virkeligt stort indtryk på dem alle hver især, fordi de opfatter deres nationale tilhørsforhold som en meget væsentlig del af deres identitet. Man kan sige, at verden pludselig bliver meget større. En af deltagerne siger med tydelig stolthed: Jeg er jo en ægte verdensmand!

Filmen vil selvfølgelig sælge rejser til alle de eksotiske destinationer, hvor det viser sig, at deltagerne har gener fra. For at gøre det leger filmen med det faktum, at vi alle er forbundne, og med ideen om, at verden er blevet mindre.

Det er en interessant diskussion – er verden blevet mindre eller større? I snart mange år har vi i det privilegerede Vesten kunnet rejse rundt i verden og se steder, som generationer før os måske end ikke havde hørt om eller kun læst om. I den seneste tid har globalisering også betydet, at en stor del af verdens befolkning er i bevægelse og på flugt, og at mange vælger – eller forsøger at vælge – sig et nyt hjemsted. Med udbredelsen af digitale og mobile teknologier har alle mulighed for at skaffe sig viden om alt og alle steder, også om hvor der er fred, velstand og gode

levevilkår. Det betyder, at verden for altid er forandret. Desværre betyder det tydeligvis ikke, at al konflikt mellem mennesker er udryddet.

Man kan altså se på den øgede mobilitet på to måder. Den mest almindelige måde er at konstatere, at verden er blevet mindre. Man taler om den globale landsby for at illustrere, at vi alle sammen kun er et klik væk fra hinanden. I kender det selv, når I taler med jeres venner om mulige rejseplaner, og det viser sig, at den helt særlige tur til Sydamerika eller Sydøst-Asien, som I havde i tankerne i jeres sabbatår, den skal to af pigerne fra jeres biologihold også på, eller når I hører om venner eller familie, der allerlængst ude i Timbuktu faktisk har mødt en kusines veninde. *”Det er en lille verden”*, siger vi så og smiler.

Men er det sandt, at verden er blevet mindre? Lige derude i Timbuktu møder man noget velkendt og aftaler lettet at mødes på en café, fordi der er noget inderligt trygt ved at møde noget hjemmefra. Det er fair nok – men er verden blevet mindre? Egentlig ikke. Timbuktu er stadig Timbuktu og fremmedartet og støvet og en lille smule angstprovokerende – vi kan bare for en stund glemme det ved at drikke en cola med en bekendt, næsten som om vi igen sad på Sankt Hans Torv, i cafeen på Toppen eller et andet velkendt sted i vores trygge komfort zone.

Men verden er stadig stor og uforudsigelig og uden for vores komfort zone. Heldigvis. Den er ikke blevet mindre – tværtimod giver vores øgede mulighed for at bevæge os rundt i den også mulighed for at opleve, hvor stor den i virkeligheden er, og hvor meget ukendt og anderledes, der er i verden. Men det kræver mod. Mod til faktisk at se og opleve det fremmede, det ukendte. Mod til at være en ægte verdensmand eller –kvinde.

Det mod har vi arbejdet på at give jer, mens I har gået i gymnasiet. Vores fornemste opgave er at vise jer en verden, I ikke kender. Vi har prøvet at gøre det uden at skræmme jer væk, uden at glemme, at I skulle kunne følge med og koble jeres nye viden om verden med jeres tidligere viden – men vi har villet trække jer videre, længere, udfordre jer og kræve af jer, at I fik øjnene op for nye horisonter. Nogle gange har det måske kunnet føles hårdt, når lærerne i overført betydning har stået uden for den der café i Timbuktu og sagt *”Så, nu er pausen forbi, sig farvel til din ven og din komfort zone og følg med mig videre ud i den store, støvede verden”*. Rejsen var kun sjældent fysisk, selv om home stays i Indien eller Jordan for nogle af jer nok også lige var en anelse uden for jeres komfort zone. Rejsen bestod oftest i lektien til næste dag og den tekst, I skulle forstå, eller den øvelse i abstraktion, som jeres

matematikafl levering eller danske stil var. I var ikke altid lige begejstrede over at blive trukket ud på rejsen, men havde lærerne ikke gjort det, ville de ikke have levet op til deres ansvar og fornemste opgave. Og havde I ikke rejst jer og var gået med dem, væk fra cafeen og trygheden og videre ud til nye horisonter, så havde I ikke siddet her i dag. Stolte, glade, klogere og mere klar til livet.

Jeres studentereksamen handler først og fremmest om at have fået nye horisonter. Mere viden, der gør jer studieparate. Og paradoksalt nok fører mere viden til en erkendelse, som allerede Sokrates formulerede: ”*Jo mere jeg ved, jo mere ved jeg, at jeg ikke ved.*” Den erkendelse er sund. Verden er stor, og jeres opgave nu er netop ikke at gøre den mindre, men at udforske den nysgerrigt og videbegærligt. Det kan man gøre på mange måder – både ved at rejse og ved at blive hjemme. Det vigtige er, at man møder verden, hvor end man er, med åbenhed, ydmyghed og bevidstheden om, at man står på skuldrene af sin egen historie og kultur, når man mener noget, og at disse meninger kan og skal blive udfordret, når man møder andre menneskers historie, kultur eller måder at tænke på. Så nærmer man sig det, man kalder almindannelse.

For mig er almindannelse at gøre verden større og ikke mindre. Man kan godt undervejs i sin udforskning af verden komme til erkendelser, der skaber klarhed og overblik, så man en overgang oplever, at verden er blevet, om ikke mindre, så i al fald mere overskuelig. Mange af jer oplevede det nok i forbindelse med jeres SRP, efterhånden som aha-oplevelserne indfandt sig, eller nu, mens I læste til eksamen og sammenhænge i fagets pensum eller mellem fagene viste sig. Det er gode erkendelser, der viser, at man har taget en større grad af kompleksitet i verden til sig og har forstået og erkendt noget. Men det må ikke degenerere til en illusion om, at nu forstår man alt. Verden er stadig stor derude, og du har garanteret ikke forstået det hele. Det er faktisk det bedste ved livet – at der bliver ved at være noget, man ikke ved, ikke har forstået, stadig har til gode at lære. Uanset hvor meget man læser, hvor mange mennesker man lærer at kende, hvor gammel man bliver. Og det ved en rigtig verdensmand.

Alligevel er der fra mange sider en tendens til at ville gøre verden mindre. I storpolitik er der tendens til, at man fravælger det fælles og søger mod det nationale – Brexit er det helt aktuelle og oplagte eksempel. Men når man gør verden mindre, mister den sin magi, og det bliver sværere at opretholde sin nysgerrighed. Den bliver måske mere overskuelig, og den bliver lettere at forklare, men den bliver ikke nødvendigvis mere sand af den grund. Det er i forenklingerne, at risikoen for

totalitarisme og fundamentalisme ligger. Bliv ved med at insistere på at ville lære nyt, på alle nuancerne, på at holde øjnene åbne! Det er ok at tage sig en cola på en café og koble af, men I skal videre. Demokrati handler om at insistere på retten til at se verden på forskellige måder.

I bliver jævnlige karakteriseret, målt og vejet af tænketanke, politiske kommentatorer og i medierne gennem statistik, tal, målinger, analyser. *"De unge er blevet mere målrettede"*, siger en overskrift – *"de unge vælger stadig uddannelse med hjertet og ikke efter beskæftigelsesmuligheder"*, siger en anden. Fælles for denne type overskrifter er et forenklet rationale om, at I er et redskab for samfundet og for vores produktivitet. I skal ud og performe og blive skatteborgere. Det skal I selvfølgelig også – der skulle jo gerne være nogen til at betale for jeres efterfølgeres studentereksamen og for min, jeres læreres og jeres forældres pension på et tidspunkt – men I er mere end et redskab for samfundet. Det er helt fair, at samfundet gerne vil vide, om den investering, som jeres uddannelse er, giver afkast. Det er også fair nok, at samfundet gerne vil se resultater af sin investering. Men I er så meget mere end det. Når I reduceres til et redskab, ser man bort fra den værdi, der ligger i at være menneske, at være sig selv. At være sig selv er et af de vigtigste mål, man kan have – også fordi det er forudsætningen for at kunne gøre noget for andre.

1970'ernes danske statsminister Anker Jørgensen, der døde tidligere i år, demonstrerede dette til fulde. I sine erindringer fortæller Anker, hvordan han som 18-årig i 1940 blev fyret som arbejdsdreng, fordi han nu skulle have en voksen arbejders løn. Derefter – det var hårde tider under besættelsen – levede Anker fra dag til dag af de jobs, han nu kunne få. Det var ikke nemt, og mange dage måtte Anker gå hjem uden et daglejerjob. Men så havde Anker en ting, han brugte sin tid på. Han skriver:

*"Men i øvrigt blev folkebiblioteket i Ølandshus på Amager det sted, jeg ofte gik hen, når jeg ikke fik job. Det blev mit lille folkeuniversitet. Der lærte jeg Georg Brandes at kende. (...) Hartvig Frischs "Europas kulturhistorie" fangede mig også, og jeg bestemte, at det værk ville jeg se at få råd til."*

Her blev Ankers verden større. Han fortsætter:

*"En dag indmeldte jeg mig til et toårigt aftenkursus til præliminæreksamen (typisk for unge med kun 7 års skolegang, red.). Det var hårdt, fordi min viden på visse*

*områder – sprog, matematik – var ringe. Det var fem aftener om ugen kl. 18-22, og prøver ofte om lørdagen, som ikke var normal arbejdsfridag.”*

Her er en mand, der for alvor vil lære, og som har væsentligt dårligere odds for det, end I har haft. Jeg tvivler på, at Ankers fraværspcent har været hans største problem eller en hindring for eksamen. Hans projekt er helt hans eget, han læser ikke, fordi han er et redskab for samfundet, eller fordi han ikke ved, hvad han ellers skulle lave, men fordi han vil gøre sin verden større. Og han formåede som bekendt med den vilje at komme langt – ja, helt til at blive statsminister. Man kan sige, at det netop gjorde ham til den lille, store verdensmand, han blev.

I har også taget jeres studentereksamen for jeres egen skyld, ikke fordi I er et redskab for samfundet. Det samme gælder faktisk for gymnasiet. Gymnasiet er selvfølgelig til for samfundets skyld, finansieres af samfundet og skal levere dygtige unge, der kan læse videre. Det skal vi nu, og det skal vi også efter næste gymnasireform. Det er en dybt meningsfuld opgave og præcis, hvad vi fejrer i dag. Men når skole reduceres til kun at være et redskab for vækst og fremdrift, overser man den vigtige opgave vi også har i at skabe livsduelige, selvstændige og almindannede unge voksne. Skolen er samfundets løfte om det kommende, om civilisation. Det har I vist jer værdige og klar til, når I har lavet musical, når I har skabt en filmklub, når I har lavet eid-fest, når I har skrevet digte til litteraturbørnehaven eller kastet jer ud i studiekredse om faglige emner eller om filosofi. Når I insisterede på, at flere mennesker giver flere muligheder. Alt det handlede ikke om at skabe målelige resultater. Det handlede om nysgerrighed, om at ville hinanden og om lysten til at skabe noget i fællesskab. Det handlede om fascinationen af det, som kunsten kan – i litteratur, musik, billeder. Det var ikke målrettet. Det handlede om at udvikle sig selv. Gjorde vi ikke det, ville vi have en meget fattigere skole og dermed også fattigere unge.

Magasinet Zetland bragte fornylig en artikel om bandet The minds of 99 og forsangeren Niels Brandt. Artiklen hedder meget karakteristisk *”Her svæver den unge generations stemme, han er en fritænkende fuckfinger.”*

Niels Brandt taler i artiklen om vigtigheden af at tage fremtiden tilbage – af at fremtiden er din egen. Han siger:

*”Man bliver truet med det ord der. Fremtid. Vores fremtid. Hvis vi ikke kommer i gang, så kommer Kina og uha, det er forfærdeligt. Ordet fremtid er blevet tyngende.*

*Det burde være et lyst ord, men det er blevet det modsatte. Men der er ingen andre end dig, der skal tage patent på den. Fremtiden.”*

Jeg tror på, at I går ud og tager jeres helt eget patent på den, fremtiden, og at I husker at gøre verden større, ikke mindre. Gør det ved at gå ud og tage jer en uddannelse – det åbner jeres verden endnu mere, og I er slet, slet ikke færdige med at lære. Uddannelse giver jer muligheder og livskvalitet. Men gør det, fordi det er jeres valg. Fremtiden er jeres egen, og hvis I ikke skaber den, gør nogle andre det for jer. I kan og skal skabe jeres fremtid med ydmyghed, med åbenhed, til gavn for andre end jer selv og med respekt for alt det, I endnu ikke ved. Jeg tror, det også var det, digteren Inger Christensen ville, da hun om sin digtning sagde:

*”Jeg har forsøgt at fortælle om en verden, der ikke findes, for at den skulle findes.”*

Gå nu ud og få nye verdener til at findes, gå ud og gør verden større, alle I gode verdensmænd og –kvinder. Og hermed dimitterer jeg jer som studenter fra Gefion Gymnasium 2016.